

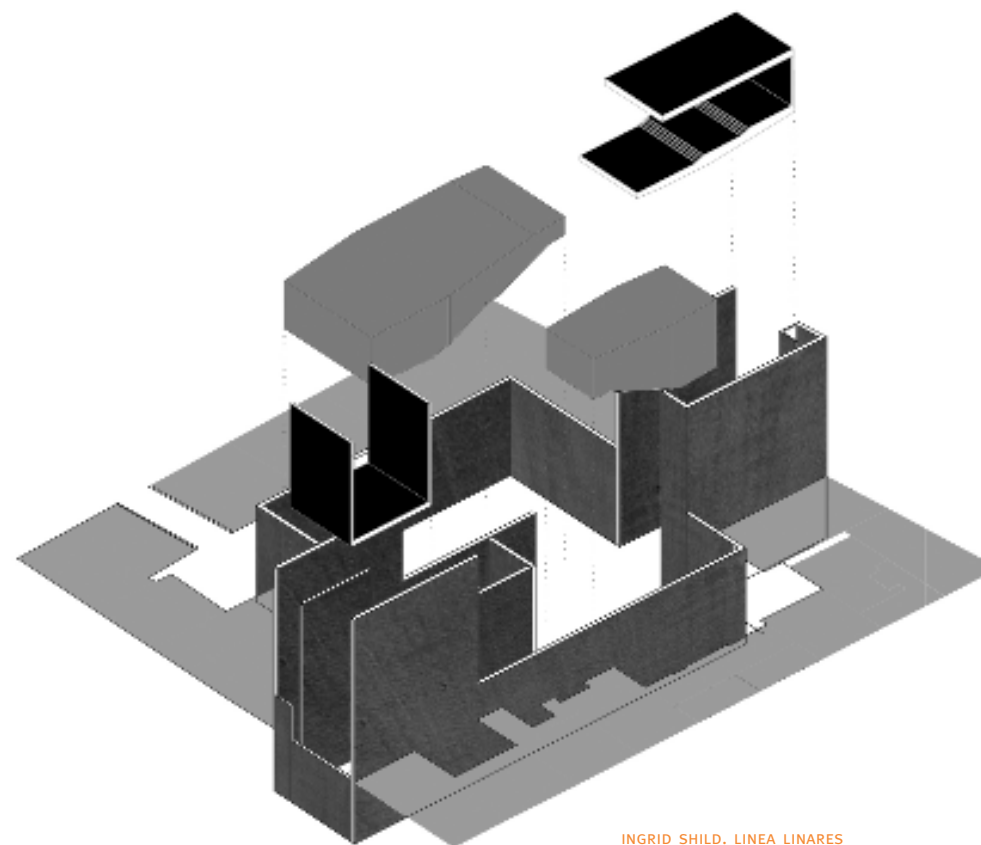
“La antigua palabra para *construir* dice que el hombre es en cuanto habita; esta palabra *bauen* significa a la vez, custodiar y cuidar, esto es, cultivar (construir) un campo de labor, cultivar (construir) una viña.

Un construir así no es otra cosa que proteger, cuidar el crecimiento que por sí mismo produce sus frutos.

Construir, en el sentido de abrigar y cuidar, no es ningún producir (...)

Los dos modos del construir

-construir como cuidar, en latín *collere, cultura*; y construir como levantar edificios, *aedificare*- están incluidos en el propio construir, habitar.”

INGRID SHILD. LINEA LINARES
FIB-FILMOTECA DE BARCELONA, RAVAL.

Albert Casals

*Anàlisi de les conclusions
de la comissió d'avaluació
del pfc de l'etsab 2003.*

ANÀLISI DE LES CONCLUSIONS DE LA COMISSIÓ D'AVALUACIÓ DEL PFC DE L'ETSAB. 2003.

El nº 2 de la revista VISIONS de l'ETSAB presenta les conclusions de l'informe de la Comissió d'Avaluació del PFC de l'ETSAB. Cal felicitar la iniciativa així com la tasca duta a terme pels components de la Comissió i, sobre tot, la perspicàcia i la claredat amb què l'informe enuncia la diagnosi sobre els continguts dels projectes analitzats.

La transcendència d'aquest acte acadèmic en sí mateix i les conseqüències que comporta per al prestigi de la professió s'ho mereixen doncs, al dia d'avui, el PFC és l'últim exercici que l'estudiant ha de realitzar per tal de culminar els seus estudis i, alhora, obtenir l'habilitació per a l'exercici de la professió.

ANÀLISI DEL DOCUMENT.

1. Cal començar recordant que la definició del perfil professional de l'arquitecte no és, exclusivament, la responsabilitat de l'Escola. La LOE defineix i regula amb precisió l'arquitecte com un dels "agents de l'edificació", tant en la figura del projectista com en la del director d'obra. La resta d'activitats professionals que pot dur a terme està definit per les seves atribucions, codificades pel Col·legi d'Arquitectes.

Ateses aquestes circumstàncies, es acceptable, ara per ara, el perfil del tipus "generalista" tal com suggereix la Comissió.

2. Sobta el fet que la Comissió hagi pogut emetre una dignosi tan general sobre una setantena de projectes pertanyents, se suposa, a totes les línies, les quals ofereixen propostes ben diverses: "Medi Ambient Històric-Social", "Actuacions al Delta del Llobregat", la titulada "Barcelona", tres sobre "Edificació", "Arquitectura i Ciutat" i, finalment, "La Gran Escala" que vol abastar tota Europa, ni més ni menys.

Vista tal dispersió d'interessos, no és gens estrany que la Comissió hagi de reclamar mesura a les "Línies Verticals" a l'hora de fixar l'abast del tema i de l'escala dels projectes de

PFC.

3. L'elecció del tema.

Afirma la Comissió que, l'elecció del solar de l'emplaçament, així com qualsevol assumpte de transcendència pedagògica, no es poden deixar, exclusivament, en mans de l'alumne doncs -concloem nosaltres-, aquest procediment viciat tan sols serveix per entrenar-lo en l'art d'eludir les veritables dificultats del projecte. L'absència del tema de l'habitatge, el programa del qual suposa una enorme subjecció als principis quantificables de l'arquitectura, n'és un exemple eloqüent.

4. La subjecció a principis quantificables.

L'alumne està acostumat a bandejar qualsevol compromís de tota mena, perquè se li transmet la idea que aquesta subjecció és una barrera insuportable per al lliure exercici de la tan sobrevalorada i inefable "creativitat".

L'exemple més patent és la renúncia a implicar-se en l'elaboració del programa, havent desacreditat entre tots el tradicional "organigrama funcional" que ara, feliçment, la Comissió reivindica. Aquest és un assumpte de gran transcendència professional, doncs avui aquesta tasca -tan arquitectònica- rau totalment en mans d'enginyeries o consultings.

La Comissió detecta en la representació del sistema constructiu l'absència de criteris generals que en justifiquin l'elecció, volent compensar tal absència amb la proximitat d'uns càlculs que, per inverificables i insignificants (sense significació) esdevenen un pur ornament. La Comissió, en oblidar els factors ambientals en referir-se a la definició constructiva del projecte, posa de manifest l'origen de la mancança, doncs tot el saber constructiu exigible a l'alumne semblaria limitat a l'estructura de suport i el detall, la qual cosa mostra la visió reductiva que s'en

té a l'Escola, en general.

5. El "determinisme de la idea".

La Comissió posa de relleu la frivolitat amb què l'alumne aborda el projecte d'arquitectura; però, la recomanació que fa als "tutors" per tal que "afavoreixin el desenvolupament de la capacitat visual" de l'alumne o l'"ajudin a distingir entre els valors essencials del projecte, que tenen a veure amb el temps històric en què s'emmarca i els trets anecdòtics i conjunturals", després de cinc o vuit anys de carrera i 10 cursos de projectes a l'esquena, sembla arribar massa tard.

CONCLUSIONS DE L'ANÀLISI.

El contingut de l'informe és, gairebé, la confirmació de les tesis exposades pel catedràtic Helio Piñón al seu llibre Curso básico de proyectos (p.140), al qual ens referirem més endavant. En general, les recomanacions que fa als "tutors" de Línia no són altra cosa que la constatació d'una sèrie de mancances en la formació bàsica de l'alumne que, obviament, el "tutor" no pot esmenar ni compensar. Tanmateix, tenen la virtut de posar-nos sobre la pista de les deficiències de l'ensenyament a tot el llarg de la carrera.

El resultat de la nostra anàlisi de l'informe de la Comissió, es tradueix en dos ordres de conclusions, un d'àmbit pedagògic general i un altre relatiu al PFC en concret, a les quals ens hem permès d'afegir les nostres recomanacions.

A. Conclusions i recomanacions generals:

1. Perfil professional.

Sense menysprear el valor de la ironia, l'Escola no pot plantejar-se la disjuntiva de formar professionals capaços "d'ordenar l'espai construït" o personatges disposats a "sorprendre el públic, en general". Ni tan sols pot pensar en perfils massa llunyans de l'extrem superior de l'espectre, que és el què més s'atansa a la figura legal, que hem esmentat al punt 1) de la nostra anàlisi i que convé no oblidar.

2. Estructura docent.

Les conseqüències negatives de la diversitat de tendències pedagògiques i la llibertat (arbitrarietat) en la definició dels continguts per part de qualsevol responsable de qualsevol assignatura, s'haurien de neutralitzar mitjançant l'establiment per part de l'Escola d'un currículum general i d'unes directrius pedagògiques comunes relatives, tant als continguts, com a les estratègies docents, tendents a formar l'arquitecte definit al punt anterior. La responsabilitat de les assignatures solament hauria de recaure en professors que hagin estat capaços d'elaborar el llibre de text corresponent.

3. Responnsabilitat pedagògica.

Cap assumpte de transcendència pedagògica ha de ser deixat a la iniciativa de l'alumne, doncs aquesta és, precisament, la missió del professor.

4. Fòbia a la quantificació.

Cal atansar a l'alumne als compromisos amb assumptes que signifiquin una subjecció als principis quantificables de l'arquitectura. Un d'aquests compromisos és el de l'elaboració del programa, que hauria de ser l'objecte d'una branca de la disciplina de Projectes, la qual n'establiria els criteris fonamentals i el mètode docent per a desenvolupar-la.

Contra les mancances en l'aplicació del saber constructiu solament s'hi pot lluitar amb la seva incorporació sistemàtica per part dels succeius professors de projectes que s'encarreguen de la formació continuada de l'alumne.

5. "Determinisme de la idea".

Simptoma de la tirania de les revistes de moda, cal lluitar contra aquest vici i restaurar "el desenvolupament de la capacitat visual" de l'alumne, tot "ajudant-lo a distingir entre els valors essencials del projecte"; pero això solament és possible formant l'alumne en els continguts ara absents de l'assignatura pertinent: la Composició Arquitectònica, dintre de la qual i en l'àmbit general, s'haurien de desenvolupar les idees (ara sí) contingudes als darrers llibres del catedràtic Helio Piñón, editats per la UPC, sobre tot el Curso básico de proyectos. També recomanem, entre altres, la lectura del llibre de Joaquím Español (2001): El orden frágil de la arquitectura, Ed. Caja de Arquitectos. Fundación.

B. En relació al PFC, proposem les següents recomanacions:

1.- Definició.

Per començar, es proposa la definició del PFC com l'últim acte acadèmic amb totes les conseqüències, doncs un simulacre del primer exercici professional ja ho vol ser avui dia i el resultat salta a la vista. Tanmateix, no es pot deixar de banda aquest aspecte. Conseqüentment:

a. Com a darrer exercici acadèmic, el PFC ha de ser un acte amb contingut universitari. Per això, tant el document, com la seva explicació i defensa per part de l'alumne han de servir per demostrar els coneixements i habilitats adquirits, tant en la concepció i elaboració, com en la capacitat d'anàlisi del propi projecte.

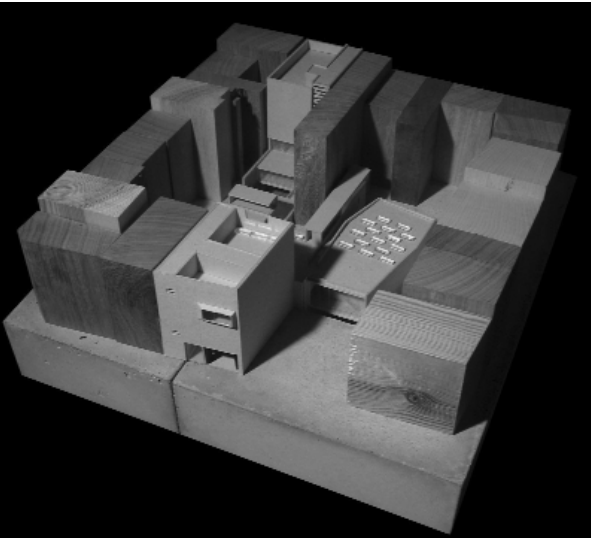
b. La dimensió professional es mesurarà per l'actitud de l'alumne cap a l'ofici d'arquitecte, que l'Escola ajudarà a formar tot facilitant-li el contacte amb les institucions públiques pertinents i amb el món real de l'edificació, per tal de permetre-li conèixer la normativa vigent, general i particular i els materials i sistemes constructius presents al mercat.

2.- Requisits previs.

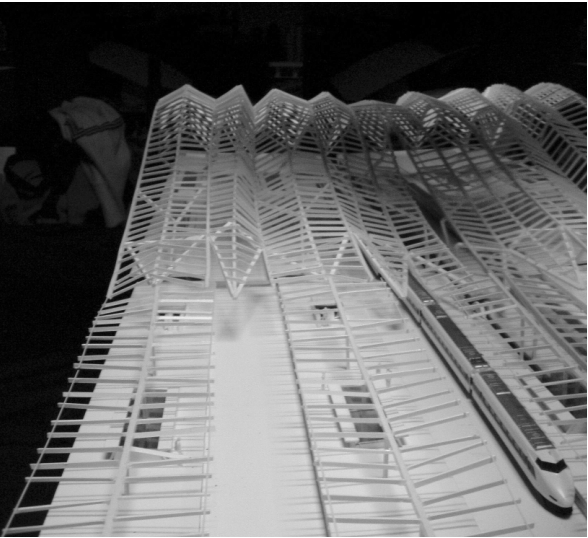
El control pedagògic del PFC correrà a càrrec d'una Comissió Permanent que ha de sotmetre al PFC:

a. A una precisa definició temàtica. Es crearà un registre de temes propis del PFC.

b. A una rigorosa unificació documental, regulant la quantitat i la definició dels continguts mínims (cal tenir en compte la proposta del professor Moisés Gallego, en una reunió de PFC,

INGRID SHILD. LINEA LINARES
FIB-FILMOTEC A DE BARCELONA, RAVAL.

ENRIQUE CARRERAS. ESTACION DE TREN EN
BRUGGUWINDISCH, SUIZA.

precisament).

C. Continguts i avaluació.

1. Consistència formal. Explicació dels "criteris ordenadors i formatius del projecte" que cal entendre com "una activitat totalitzadora que sintetitza en la forma els requisits del programa i ha d'acomplir alhora les prescripcions de les ciències afins" [Piñón, Helio (1998): Curso básico de proyectos, Barcelona, Ed. UPC].

2. Saber constructiu. Demostració del saber constructiu de l'alumne, mitjançant esquemes justificatius del tipus estructural i del sistema de condicionament ambiental triats, així com els detalls gràfics que els representen. Anàlisi exhaustiva del propi projecte segons els principis que ja li van ser ensenyats a Construcció I [González/Casals/Falcones (2001): Les claus per a construir l'arquitectura, volum 1, Barcelona, Ed. G.Gili].

3. Elaboració del Programa. Exposició de l'organigrama funcional i justificació gràfica de la pertinença del programa com un sistema ordenat d'usos, així com del seu paper en la identitat de la forma.

4. Recursos informàtics. La seva utilització principal ha de ser feta a efectes de verificació: control visual, de relació dels espais, consistència dels punts singulars dels elements constructius, etc.

5. Expressió gràfica manual. Ha de servir per a les diverses explicacions esmentades, mitjançant croquis i perspectives.

6. Expressió literària. Redacció dels documents escrits, amb el rigor propi dels documents tècnics.

7. Exposició oral. A l'acte de defensa pública del projecte, amb els recursos auxiliars que l'alumne sigui capaç de dominar.

8. Normativa. Explicació del paper de la Normativa Urbanística i de les implicacions de la Normativa Tèrmica i l'Acústica en els sistemes constructius i de la CPI en la distribució espacial i les mesures d'accessibilitat i emergència.

9. Materials i sistemes constructius. Justificació de la seva idoneïtat, mitjançant l'aportació de documentació tècnica, mostres de productes industrials, exemples trets de la realitat, etc.

10) Valoració econòmica. Presentació d'un pressupost raonat, basat en el coneixement mínim dels costos unitaris del mercat, contrastat amb alternatives diferents de prestacions similars, que hom pot trobar a les revistes especialitzades o a les publicacions institucionals.

ALBERT CASALS, JOSEP LLUIS GONZÀLEZ I ANTONI CARRIÓ.
Responsables dels cursos de Construcció I, Construcció II experimental tardes, Curs general de doctorat, Curs de doctorat "Estratègies Docents...", direcció d'una tesi doctoral sobre el PFC, i també membres d'Aules de PFC.